

KSH NÉPEŚÉGTUDOMÁNYI
KUTATÓINTÉZET

A HAZAI NÉPEŚÉGFELŐDÉS ÉS NAPJAINK MIGRÁCIÓS FOLYAMATAI

Tóth Pál Péter

toth.pal.peter@gmail.com

Elemzések és intézkedések

A népesség számának csökkenésével és a vándorlás népességfejlődésben játszott szerepével kapcsolatos elemzések és kormányzati intézkedések közös hiányossága:

1. a népesedési és vándorlási folyamatokat **csak Magyarország vonatkozásában vizsgálták,**
2. nem tettek kísérletet arra, hogy a Kárpát-medencében élő magyarok népesedési kérdéseit **egységes egészként szemléljék.**

A szétagoltság, a „szétfejlődés” ellenére

---

1. a környező országokban élő magyarok népesedési folyamatai csak látszólag függetlenek egymástól.
2. az egyes népesedési „elemek” egymást feltételezik,
3. kölcsönhatásukban pedig felerősítik és kiteljesítik azokat a demográfiai eseményeket, amelyek magyar népességfejlődés második, Trianon utáni korszakával kezdődtek.

A vándorlás szerepe

- A népességfejlődés kezdeti szakaszában a többletől elkülönült csoport létszámának gyarapodásában **a vándorlásnak meghatározó** szerepe volt.
- Attól kezdve, amikor a csoport számbeli gyarapodást a már nem az idegenek csoportba kerülése, hanem **az együtt élők termékenysége** határozta meg a néppé formálódás is megkezdődött.

(Azt, hogy a csoport termékenysége mikor vált jelentősebbé az idegenek csoportba kerülésénél utólag nem lehet megállapítani.)

A magyar nép „megjelenése”

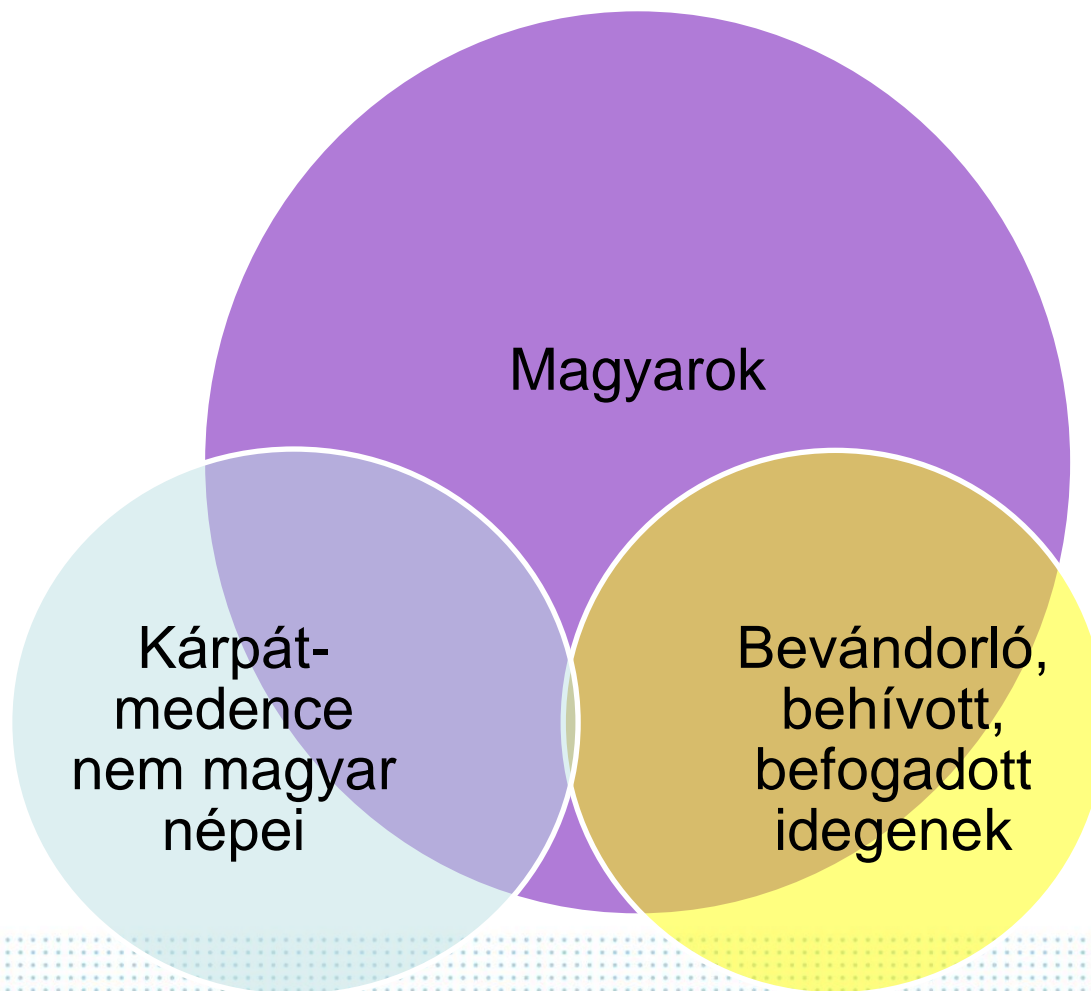
- **A magyar nép megjelenése is vándorlási folyamatokhoz, az egymás mellett élő, az egymás mellé sodródó népek részeinek ötvöződéséhez, egybeolvadásához köthető.**
- Néppé válásuk a IX. század második felére tehető, amikor már szoros etnikai egységbe forrva létszámgyarapodásukat döntően már saját termékenységük határozta meg.*

*Hóman Bálint–Szekfű Gyula (1935): Magyar történet, I. kötet, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest. 90. o.

1. A honfoglalás kori magyar népességfejlődés sematikus rajza

---

Népeségfejlődés és vándorlás a honfoglalás után I.

A létszámnövekedést a saját termékenysége mellett már nemcsak a velük együtt érkező más népek asszimilálódott tagjainak és utódainak termékenysége egészítette ki, hanem:

1. a Kárpát-medencében „talált”, itt élő népek magyarokhoz asszimilálódott tagjai és utódaik, illetve
2. a századok során az országba behívott, befogadott idegenek és utódaik közül azok, akik az együttélés során szintén magyarrá váltak.

Népességfejlődés és vándorlás a honfoglalás után II.

A Magyar Királyság keretei között a **szerves népességfejlődés** által meghatározott demográfiai folyamatok jelentették azt a pótlólagos „forrást”, amely hozzájárult ahhoz, hogy a magyarok természetes szaporodásukat meghaladó mértékben gyarapodjanak.

(*Szerves népességfejlődésről* akkor beszélünk, ha a népesség lélekszámának növekedését a saját nép természetes szaporodása, az ugyanazon a területen élő más nép(ek) adott néphez asszimilálódott tagjainak, leszármazottainak, valamint a bevándorlóknak és azok leszármazottjaiknak termékenysége együttesen biztosítja.

Trianon hatása - belső és külső vándorlás

A belső vándorlás népesedési hatása átalakult. Az ország korábbi szélső területein élő **nem magyar népek tagjainak** centrumba történő belső **vándorlása megszűnt.**

Az elcsatolt területekről a volt centrumba való vándorlás ennek ellenére fennmaradt. A vándorlók etnikai összetétele azonban átalakult: 1918-at követően döntően már csak az ország új határain kívül maradt magyarok vándoroltak Magyarországra.

Magyarország nemzetközi migrációra gyakorolt hatása is minimálisra csökkent s ezzel **a bevándorló idegenek** hazai népességpótlásban játszott korábbi szerepe lényegében megszűnt.

Következmény

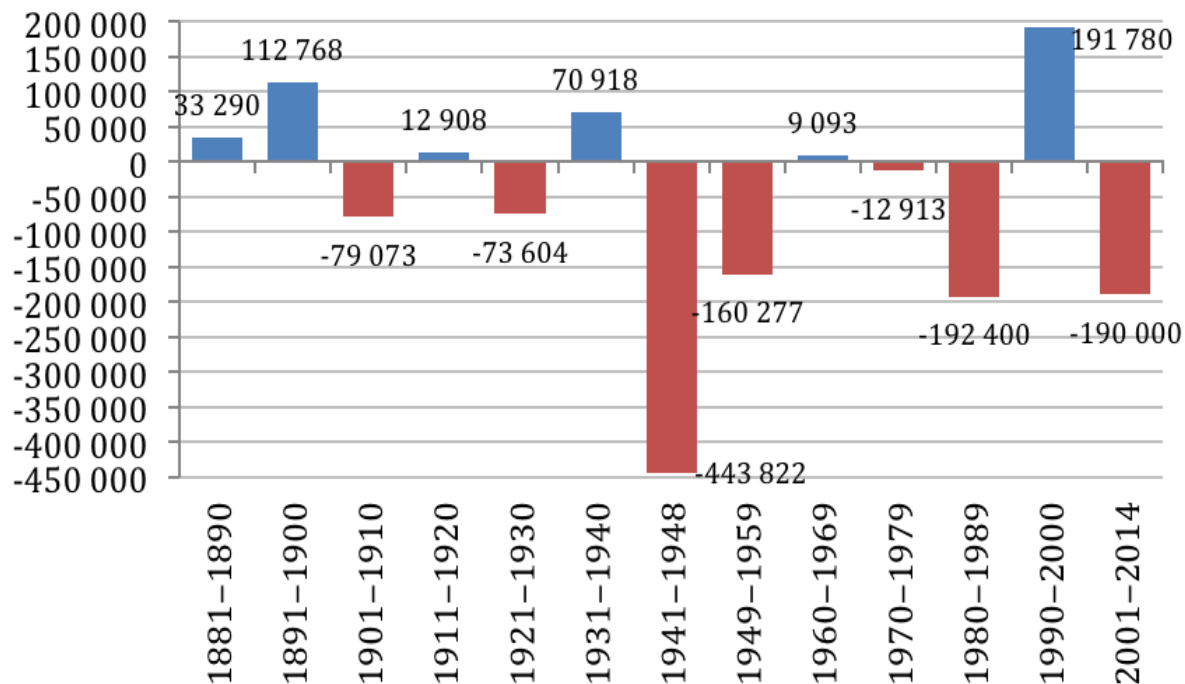

Az új határok közé szorított Magyarország migrációs vonzása a Magyar Királyság vonzásához viszonyítva minimálisra csökkent s ezzel nemcsak a belső vándorlás szerepének alakult át, hanem **a bevándorló idegenek** hazai népességpótlásban játszott korábbi szerepe is megszűnt. És megkezdődött az a napjainkban is tartó folyamat, amelyet:

1. **rövidtávon** a magyarok anyaországba tömörülésével,
2. **hosszabb távon** pedig a Kárpát-medencében élő magyarok létszámának fogyásával, korstruktúrájának elöregedésével, és végső soron
3. a magyarok által lakott területeknek összeszűkülésével, „kiürítésével” jellemezhetünk.

2. Népszámlálási vándorlási különbségek Magyarországon (ezer fő), 1881-2014

A külső és belső vándorlás szerepe a magyar népességfejlődésben, 1881-2014

Az elmúlt 133 év vándorlási „nyereségei” és „veszteségei”:

1. pozitív oldalon **430 757** fő,
2. negatívon pedig ennek majdnem háromszorosa,
1 152 089 fő.

A népességfogyás kezdete - 1980

Az 1956-os exodust követően a termékenységcsökkenés és a magas halandóság következményeit a demográfusok felismerték. 1959-ben már felhívták a politikusok figyelmét, hogy a népességfogyás két évtized elteltével be fog következni.*

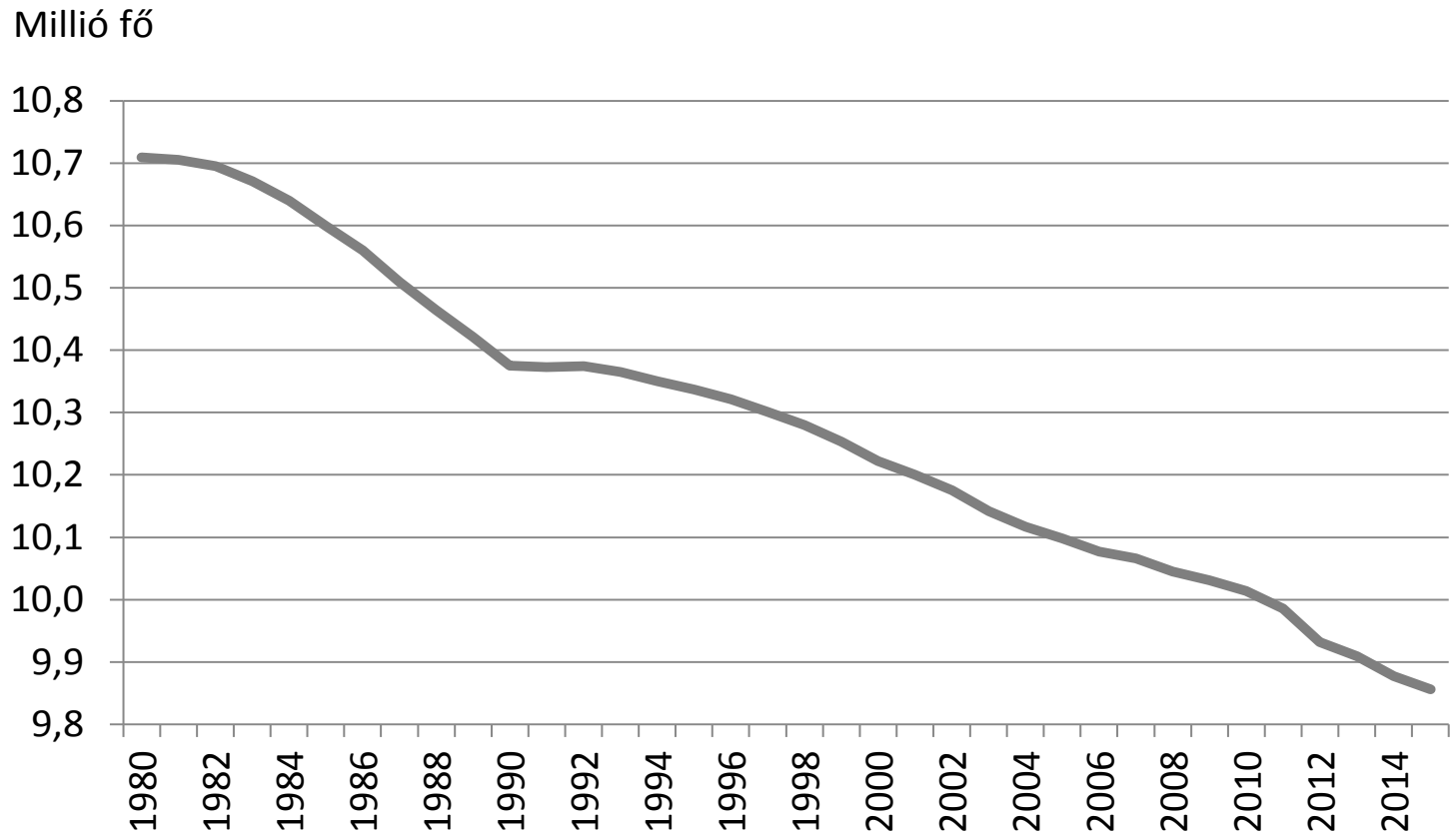
Az előrejelzés pontosnak bizonyult! 1980-ban először a férfinépesség, 1981-től pedig mindkét nembeli népesség fogyása megkezdődött.

* Péter György (1990): Péter György levele Fock elvtárs részére. In: Dokumentumok a magyar demográfia múltjából. Demográfia, 1990. 1–2. 129–137. o.

3. A hazai népesség száma, 1980–2015

Forrás: http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_wdsd001a.html

A népesség száma 1980-tól

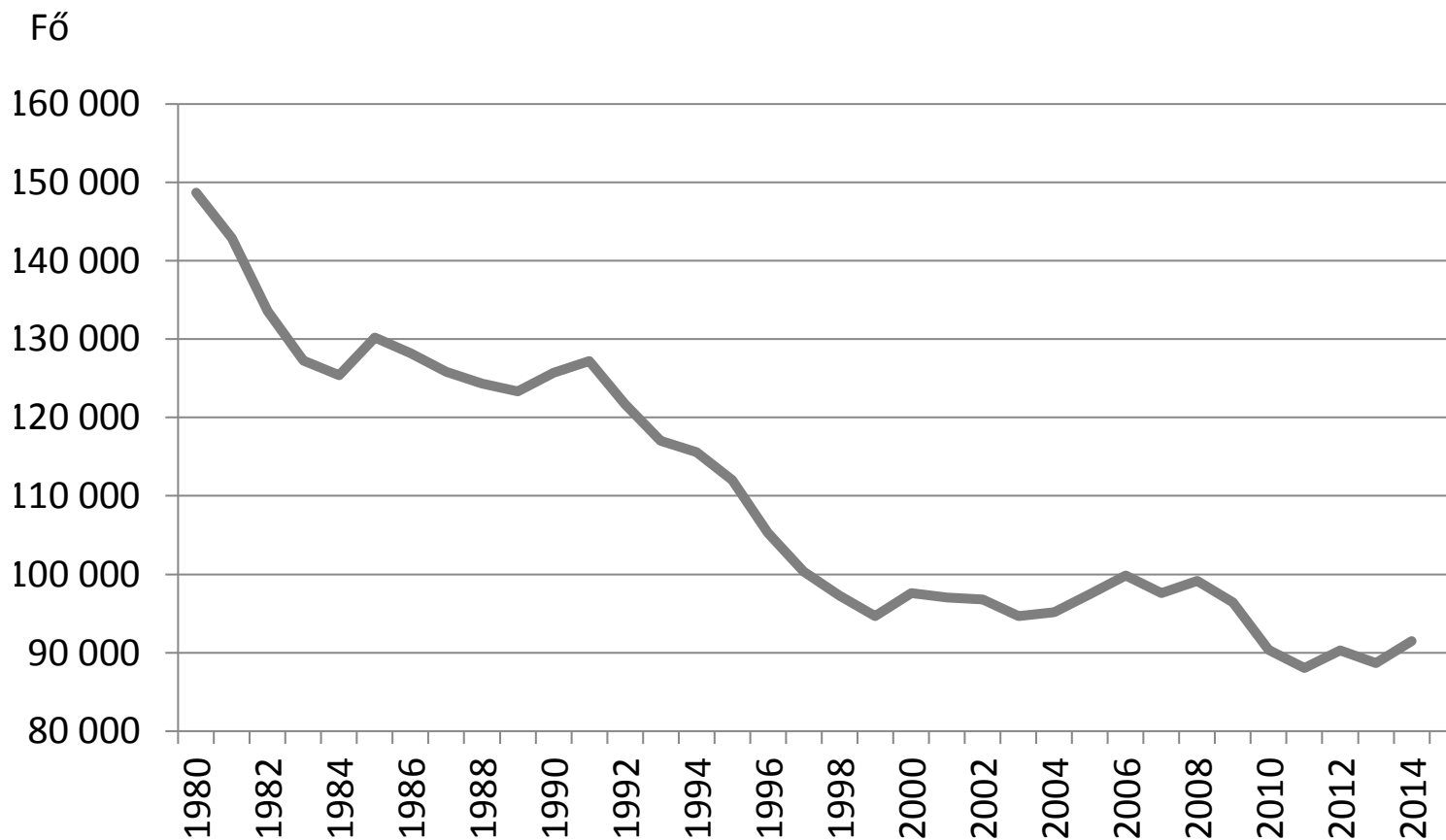
A 3. ábra meredek lejtője különösebb kommentár nélkül is igen szemléletesen mutatja azt a változást, amely a hazai népesség számának alakulásában 1980-tól napjainkig bekövetkezett.

Az ábrán látható lejtő íve pedig aligha kecsegtet azzal a reménnyel, hogy elértük a völgy legmélyebb pontját s megkezdhetjük a felkapaszkodást a túloldalon.

4. Az élveszületések száma Magyarországon, 1980–2014

Forrás: http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_wdsd001a.html

Élveszületések száma 1980-tól

Az 1980 és 2014 között az élveszületések számának alakulását a 4. ábrán látható vonal jelzi. A vonal íve, ha kissé hektikusabban is, de hasonló a népesség számának alakulásához (lásd a 3. ábrát).

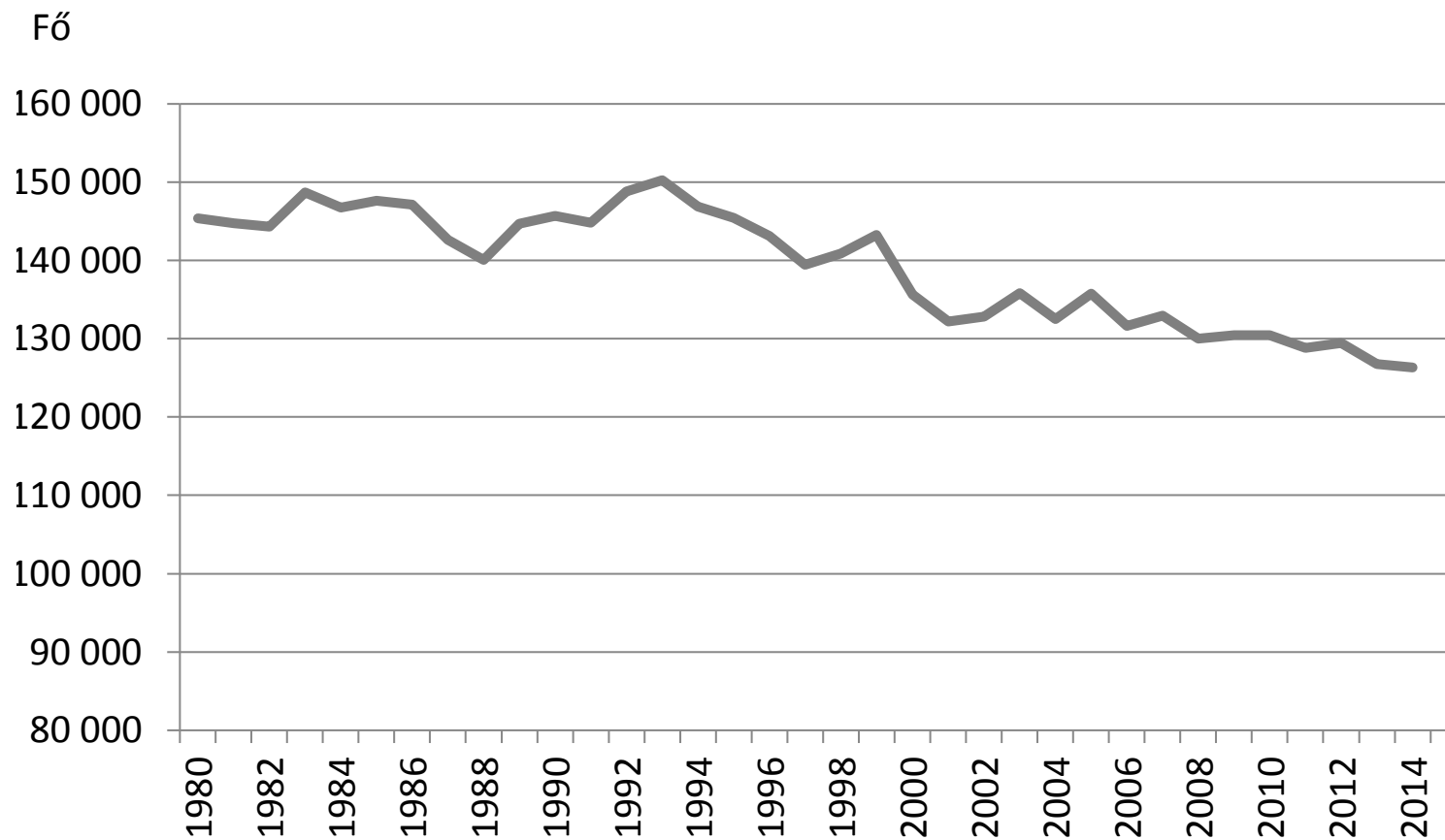
Az értékek jól leolvashatók! A legkevesebben 88 049-en 2011-ben születtek.

2014-ben pedig közel 60 ezerrel kevesebb gyermek született, mint 1980-ban.

5. A halálózások száma Magyarországon, 1980–2014

Forrás: http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_wdsd001a.html

A halálozások száma 1980-tól

A népességcsökkenést és a népesség elöregedését az alacsony termékenység, a magas halandóság, ezen belül részben a középkorú férfiak korai halálozási gyakorisága együttesen generálja.

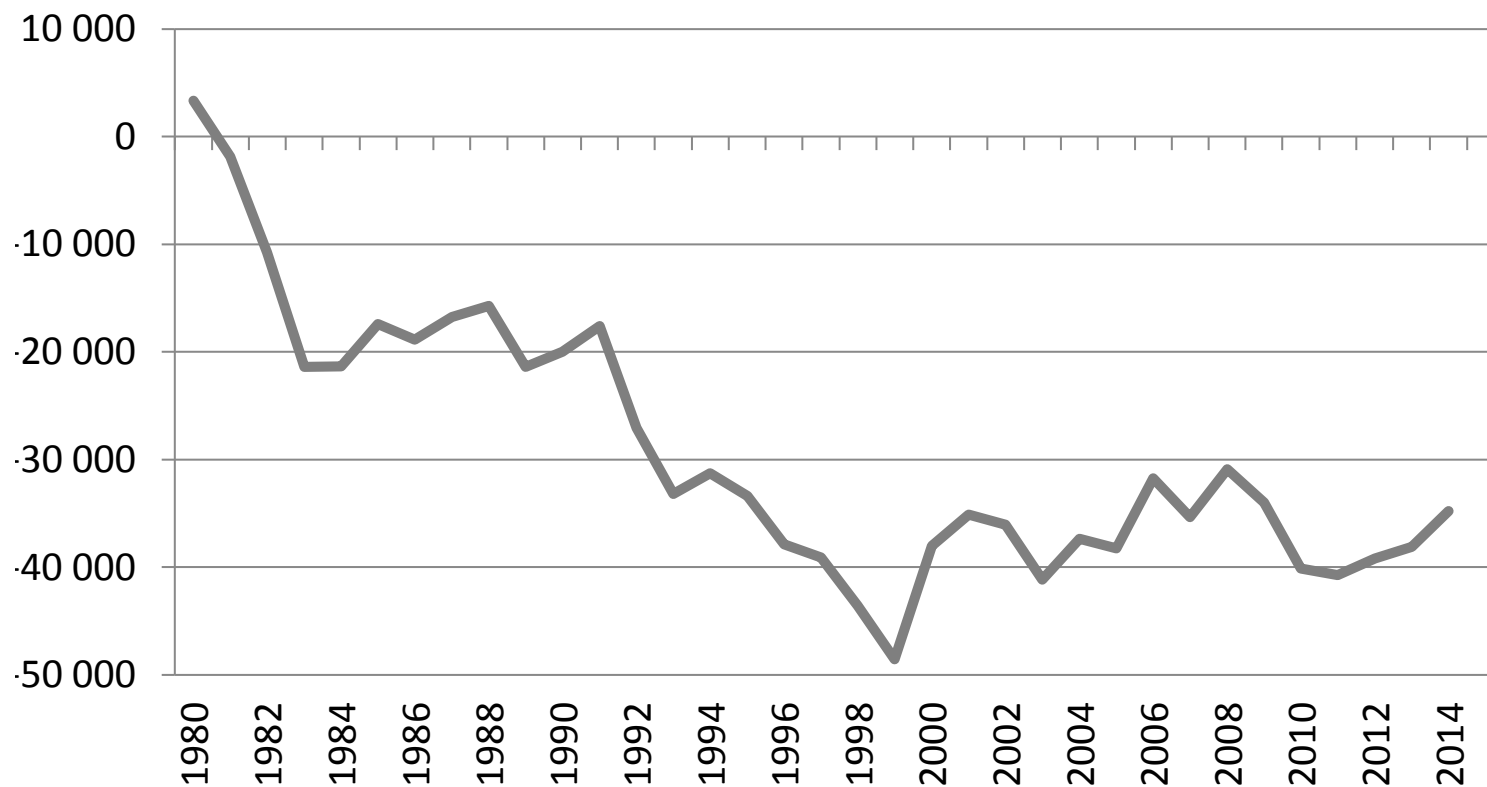
Az 5. ábra grafikonja 1980-ban 145 355 fő elhalálzásával „kezdődik”, melyet a következő tizenhárom évben 140-150 ezer elhalálzás követett. A legtöbben 150 244-en, 1993-ban haltak meg.

Ettől kezdve, ha jelentős negatív kiugrásokkal is a halálozások száma az 1993-as állapothoz viszonyítva napjainkra 23 864 fővel csökkent. Így 2014-ben már csak 126 308-an távoztak el közülünk.

6. Természetes szaporodás/fogyás Magyarországon, 1980–2014

Forrás: http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_wdsd001a.html

Természetes szaporodás/fogyás

- 1980-2014 között **az élveszületések száma csak az első évben haladta meg 0,3%-al a halálozásokét.**
- A mélypont 1999-en volt, amikor **48 565 fővel többen haltak meg, mint születtek.**
- Azóta évente az elhunytak száma az élveszületettekhez viszonyítva némi ingadozással 30-40 ezer fővel több.
- 2014-ben 34 798 fővel többen haltak meg, mint születtek.

Az évenkénti veszteség nagysága

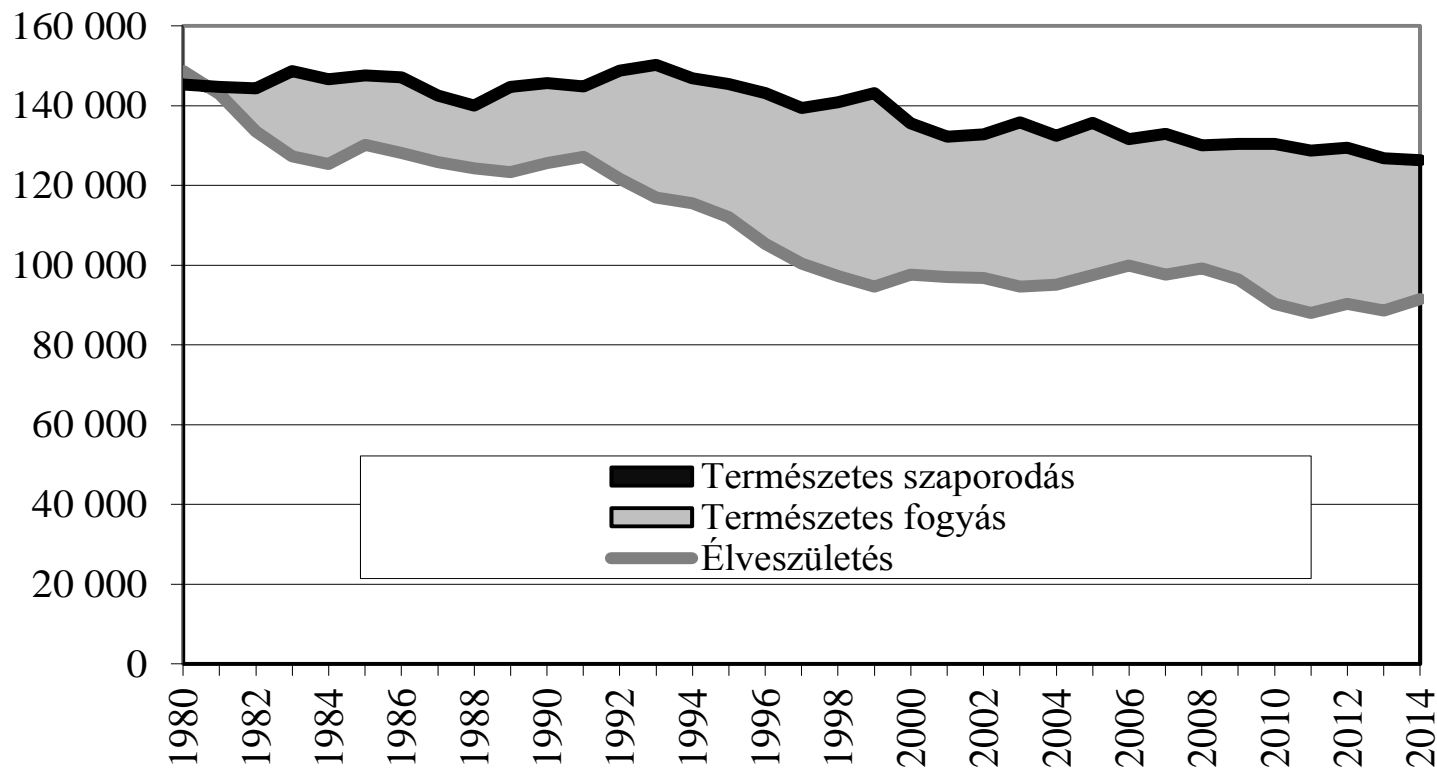

- A 7. ábra a természetes szaporodás és fogyás mértéke által körülvevett, a veszteség nagyságát „tükröző,” területet ábrázolja.
- 2014-hez közeledve, az 1999. évi mélypont után, még mindig jelentősebb szűkület nélküli, 30-40 ezer főt magával sodró folyómederre emlékeztet bennünket.
- Eddig összességében **1980 és 2015 között az ország lakosainak száma 8%-al lett kevesebb, mely 874 637 fős veszteséget jelent.**

7. Természetes szaporodás/fogyás Magyarországon, 1980–2014

Forrás: http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_hosszu/h_wdsd001a.html

Kivándorlók

- Számuk 1995-től növekedett, ekkor már meghaladta a 20 ezret. Azóta ez a szám jelentősen növekszik. Számuk 2008-ban közel 40 ezer, 2011-ben 60 ezer volt, 2013-ban pedig már a 85 ezer főt is meghaladta.
- 2001 és 2014 között az európai országokban tartózkodó magyar állampolgárok száma **91 107 főről 330 023 főre emelkedett. Napjainkban pedig ez a szám 350 ezer körül lehet.**
- A népességcsökkenés mértékét és a népességpótlás szükségességét növelik azok a törekvések is, amelyek Magyarországot mind egyértelműbben a nemzetközi munkaerő-áramlásba kívánják bekapcsolni.

A környező országok magyarságának körében lejátszódó népesedési folyamatok.

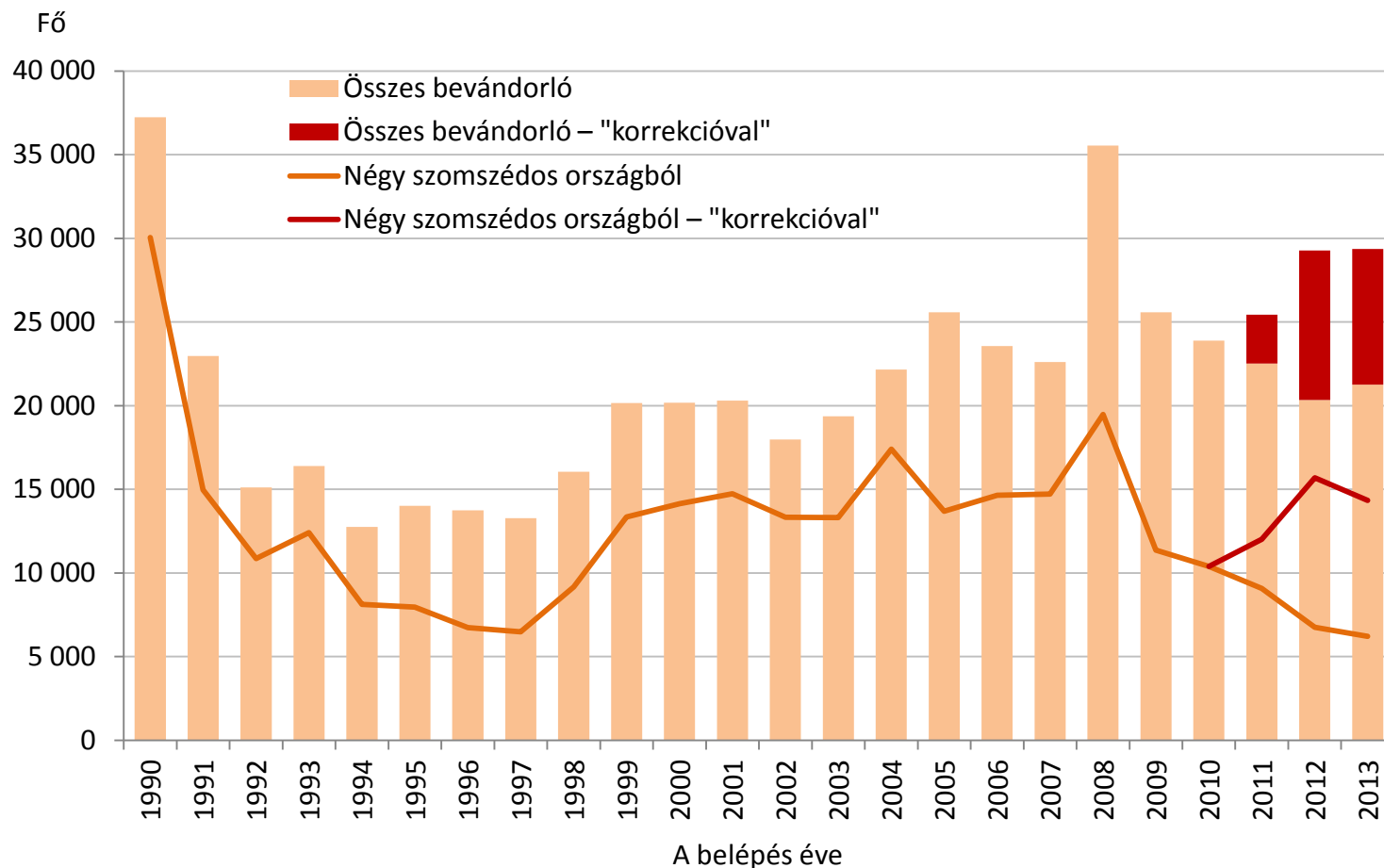
Az elcsatolt területeken 1910-ben 3 175 000 magyar élt.

1. 1991-re ez a szám 2 667 000 főre, vagyis több mint fél millióval csökkent.
2. A folyamat ezzel nem állt meg, mert tíz évvel később 2001-ben újabb közel fél millióval (492 079 fővel) lettek kevesebben, számuk ekkor 2 174 921 fő volt.
3. Az összeszűkülés folyamata ezt követően is folytatódott, melynek következtében számuk 2011-re 2 089 518 főre csökkent.

1910 és 2011 között a környező országokban 1 085 482 fővel lett kevesebb a magát magyarnak valló személy. Közel száz év alatt a csökkenés mértéke valamivel meghaladta a 34%-ot.

8. A Magyarországra bevándorló külföldi állampolgárok és ezen belül a négy szomszédos országból érkezők száma, 1990–2013

NKI

Forrás: Gödri Irén: Nemzetközi vándorlás. In: Demográfiai portré 2015. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet Budapest 2015. 187-211. o. KSH, Demográfiai évkönyvek. Megjegyzés: A „korrekció” a négy szomszédos országból (Románia, Ukrajna, Szerbia és Szlovákia), az egyszerűsített honosítás bevezetését követően érkezett magyar állampolgárok számát veszi figyelembe.

Bevándorlók

---

1. A 8. ábra szemléletesen mutatja, hogy **a magyarok Magyarországra vándorlása töretlen.**
2. 1990-2013 között a szomszédos négy országból érkezők számát az oszlopokat metsző vonal mutatja.
3. 2010-et követően a sötét bordó színű oszloprészek és a folytonos vonal annak a mintegy 550 ezer személynek az adata, akik az egyszerűsített honosítás bevezetését követően magyar állampolgárok lettek.

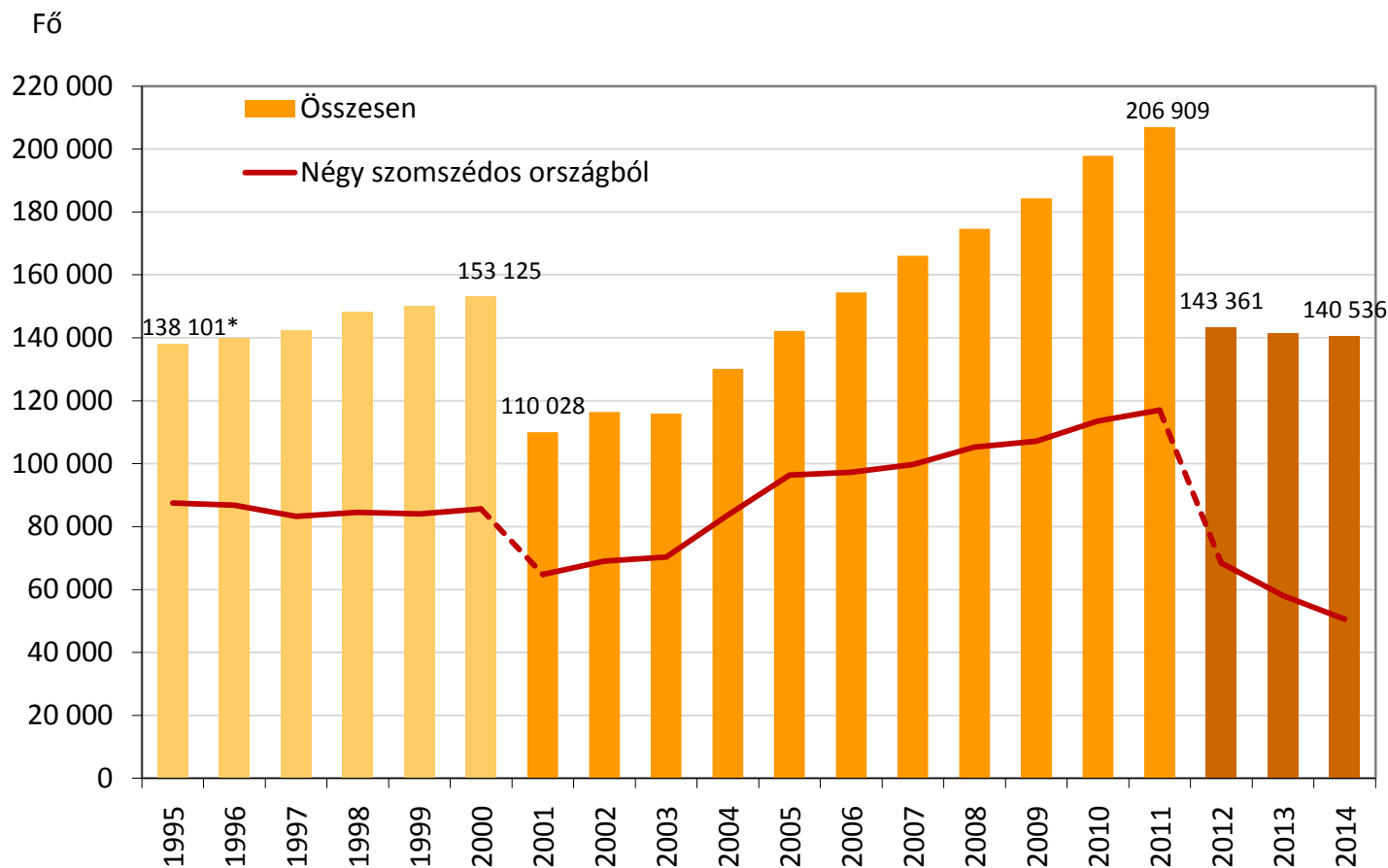
Itt tartózkodó külföldiek

---

1. 1995–2014 között Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok évenkénti száma 110 és 207 ezer fő között mozgott. A 2001-es mélypontot követően 2011-ig az itt tartózkodó külföldiek száma fokozatosan emelkedet, majd évenként 140 ezer fő körül stabilizálódott.
2. A 9. ábrán is jól látható a négy szomszédos országból érkezettek száma, és az is, hogy 2011-et követően az egyszerűsített honosítási eljárások eredményének hatására számuk visszaesett.

9. A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok és ezen belül a négy szomszédos országból érkezettek száma, 1995–2014 (január 1.)

NKI

Forrás: Forrás: Gödri Irén: Nemzetközi vándorlás. In: Demográfiai portré 2015. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet Budapest 2015. 187-211. o. KSH, Demográfiai évkönyvek, *1995. április 1-jei adat.

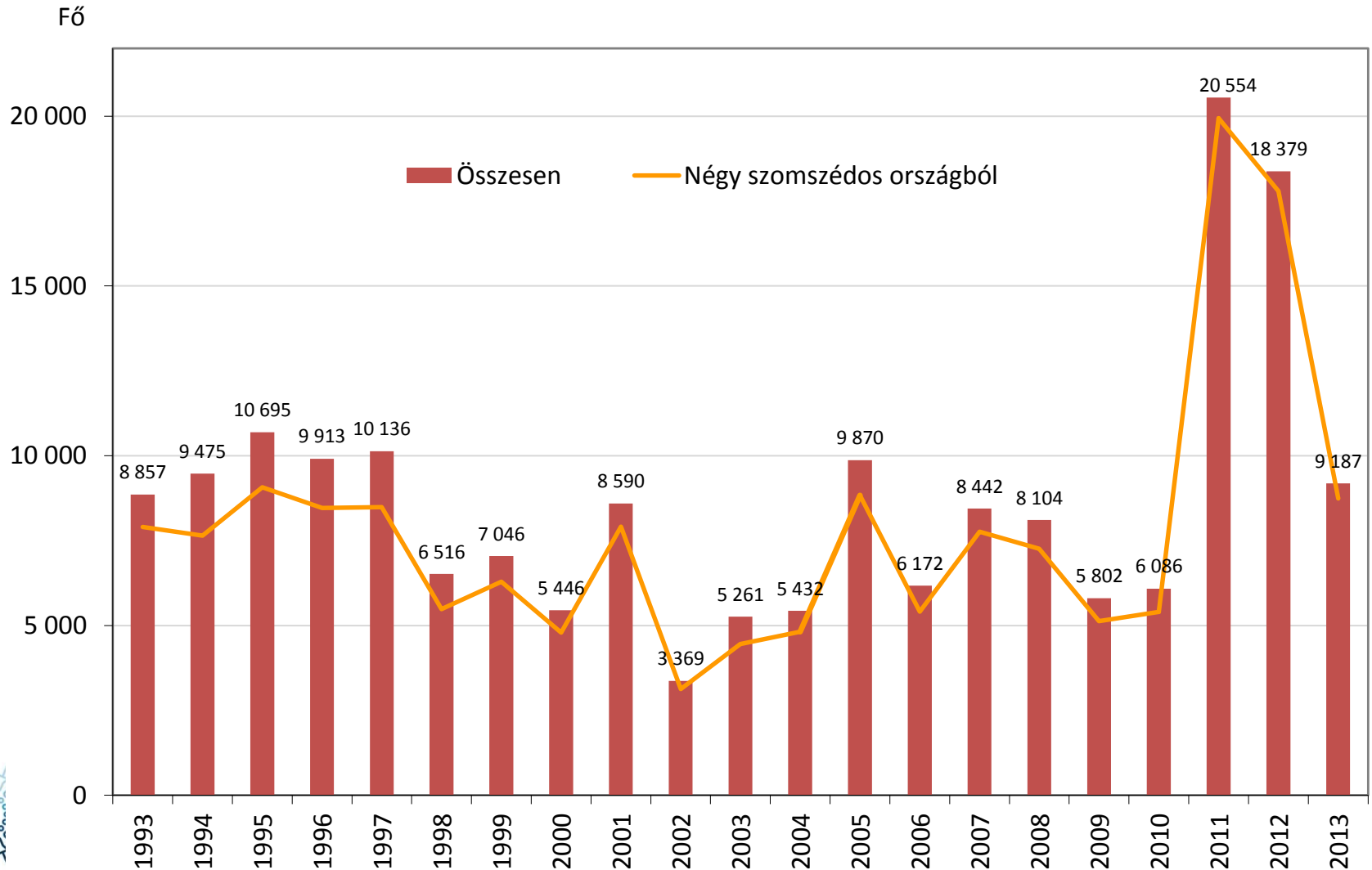
Új magyar állampolgárok

---

1. A rendszerváltoztatás óta a bevándorlók egy része magyar állampolgárságot kapott.
2. A közöttük meghatározó többséget a négy szomszédos országból érkezettek jelentik.
3. Számuk az 1993-at követő tíz évben mintegy 150 ezer volt.

10. Magyar állampolgárságot kapott külföldiek, és ezen belül a négy szomszédos országból érkezettek száma, 1993–2013

Forrás: Forrás: Godri Iren: Nemzetközi vándorlás. In: Demográfiai portré 2015. KSH Népeségutatómunkai Kutatóintézet Budapest 2015. 187-211. o. KSH, Demográfiai évkönyvek.

Mi várható a jövőben?

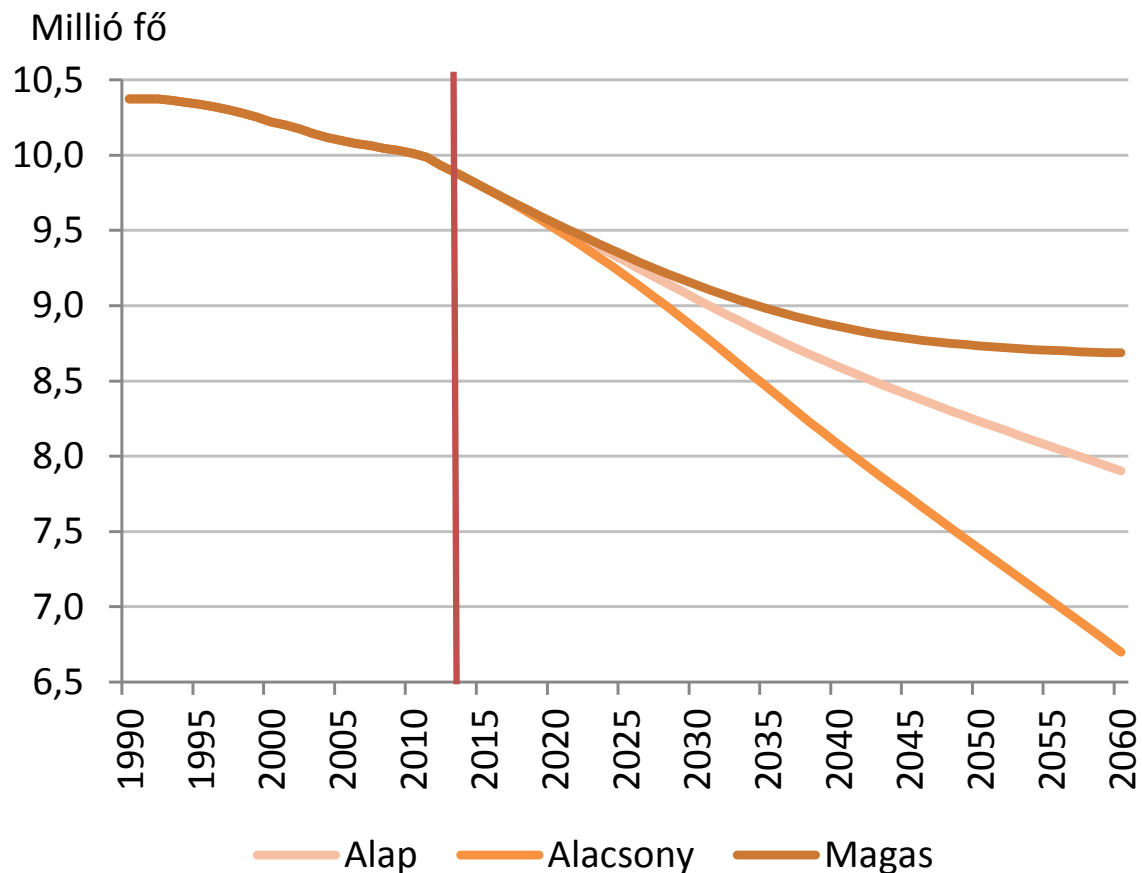
1. A hazai népesség számának 2060-ig bekövetkező alakulását Földházi Erzsébet tanulmánya kellő árnyaltsággal tárja elénk.*
2. A hazai népességet érintő legújabb fejlemények alapján várhatóan 2060-ban a Földházi Erzsébet által megfogalmazott alacsony hipotézishez tartozó népességszám s annak demográfiai jellemzői válnak meghatározóvá.
3. Ez pedig azt jelenti, hogy **2060-ban 6 millió 700 ezer fős lakossága lesz** az országnak, **azaz 2 869 968 fővel leszünk kevesebben**, mint jelenleg.

*Földházi Erzsébet: A népesség szerkezete és jövője. In. Demográfiai portré 2015. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet Budapest 2015. 213-226. o.

11. A népesség tényleges és prognosztizált száma Magyarországon, 1990–2060

NKI

Forrás: Földházi Erzsébet: A népesség szerkezete és jövője. In: Demográfiai portré 2015. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet Budapest 2015. 213-226. o..

Mit tehetünk, hogy a lehetséges jövő ne váljon valósággá?

Tudomásul kell venni, hogy:

- 1. reálisan a természetes szaporodás jelentős mértékű emelkedésével a következő évtizedekben sem számolhatunk,**
- 2. a halandóság területén bekövetkezett pozitív változás ellenére a népességfogyás csökkenésében ez az elem mindaddig jelentősebb szerepet nem fog játszani, amíg az egészségügyel kapcsolatos kormányzati politika meg nem változik.**

Népességfogyás mérséklése bevándorlók „segítségével”!?

---

1. Abban az esetben, ha a hazai népességhiányt migráció segítségével akarjuk csökkenteni, tisztában kell lennünk a Kárpát-medencei magyarság egészét érintő diszfunkcionális következményeivel.
2. Ezért addig, míg egy olyan betelepítési stratégiával nem rendelkezünk, s annak feltételeit nem teremtjük meg, amely a Kárpát-medencei magyarság érdekeit szem előtt tartva nem a magyarok Magyarországra vándorlására épül célravezetőbb, ha döntően saját „forrásainkra” támaszkodunk.

Addig???

Amíg a migrációs folyamatok magyarságot „tömörítő” funkcióját ki nem küszöböljük a népességfogyás ütemének lassítását azzal segítjük elő, ha:

1. minden újszülött számára biztosítjuk, hogy felnövekedve egészségesen és megfelelő ismeretekkel felvértezve azonos eséllyel kapcsolódhasson be a magyar társadalom életébe. (Jelenleg erre az újszülöttek kb. 15-20%-nak nincs esélye.)
2. csak a 60. év alattiak halandóságát sikerül évenként előbb 10, majd 20%-kal csökkenteni, akkor az ország lakosságszámának megőrzésében jelentős előrelépést tudunk tenni.

Feladat

Mindezekkel párhuzamosan pedig ki kell dolgozni egy olyan népesedéspolitikai koncepciót és egy annak alárendelt gyakorlatot, amely a hiányzó népességet - a Kárpát-medencei magyarság érdekeit szem előtt tartva - a kellő létszámú nem magyar nemzetiségűek tudatos letelepítésével, integrálódásuk feltételeinek biztosításával kívánja és tudja megoldani.

